

Jóanes Nielsen á 1. maihaldinum í Havn:

Størsta hóttanin kemur frá okkum sjálvum

Alt ov ofta hava vit blást okkum upp til at veri bestir og havt henda hugburðin, at ongin skal læra okkum nakað. Sjálvandi er tað rætt at vera stoltur, men tað gevur okkum ikki loyvi til at hyggja niður á onnur. Millum stórlætisørskap og undirlutakensluna er nevnliga lítil munur segði Jóanes Nielsen, arbeiðsmaður ma. á 1. mai haldinum í Havn. Vit prenta røðu hansara

Gott 1. mai fólk!

Føroyar eru í dag farnar undir eina oyðimarkarferð, og tá vit yngru ættarliðini eru óroynd við krepputíðir, og tá vit heldur ongan Móses hava at slóða fyrri, sýnist tað torført at fá eyga at næstu oasuna. Og tað, sum er uppaftur verri, eru tungu byrðarnar, sum eru lessaðar upp á kamelarnar.

Men hvørjir eru kamelarnir? Kamelarnir eru teir umleið 1000 flakavirkisarbæðarnir, sum eftir eru í Føroyum, teir umleið 1500 fiskimenninir, øll tey sum eru fortreyttir fyrri útflutningi, tað eru føroysku kamelarnir. Uppi á teirra slunknu kúlum hongur tað, sum eftir er av okkara samfelag.

Men hvussu ber man seg at tá man er staddur í oyðimørkini og ikki longur orkar at standa undir byrðunum? Tað fyrsta man má gera er at tosa greitt mál. Alt annað er framhald av teimum brotsverkum, sum eru farin so illa við okkara landi.

Á øllum tungumálum finnst serlig orð fyrri skatt, toll og avgjald av ymsum slag, og ein stóruspartur av illbønunum hevur nettup samband við tey orðini. Skattasvindlari, tolltjófur, forbannaður pantifúti, hatta eru alt orð, sum vit dagliga brúka. Og serliga biturt tað, tað so stóruspartur av skattapengunum verður sopláður burtur til eina umsting, sum er óbrúklig til føroysk viðurskipti. Umsitingarlaga kjarnin við stjóra, fulltrúa og nøkrum starvsfólkum at umstíða einstøku málsøkini, er møguliga

hóskandi sum modell fyrri stór samfeløg, men er ein katastrofa fyrri eitt pinkulítið land sum okkara. Og tað sum er uppaftur verri, er at partapolitiska bakterian hevur etið seg fasta í umstingini. Fólkaflöksins beinagnagarar hava í nógv ár havt SEV til sít privata heima-beiti. Hvør onnur er kanska frágreiðingin til at SEV sum almennur stovnur keypti bygningin hjá formanni fólkaflöksins og sostatt bjargaði tí politiska skjensl-inum undan húsagangi?

Javnaðarflokkurin er eitt kapitl fyrri seg. Tað sum teir ikki evna innan privata vinnulívið, hava teir fleirfalt vunnið aftur innan tað almenna. Fólk undrast viðhvørt yvir hví tað larmar so illa í Føroyum. Svárið er einfalt. Tað eru kjálkabeinini á javnaðarfloksins beinagnagarum, ið mala sum kvamarsteinar.

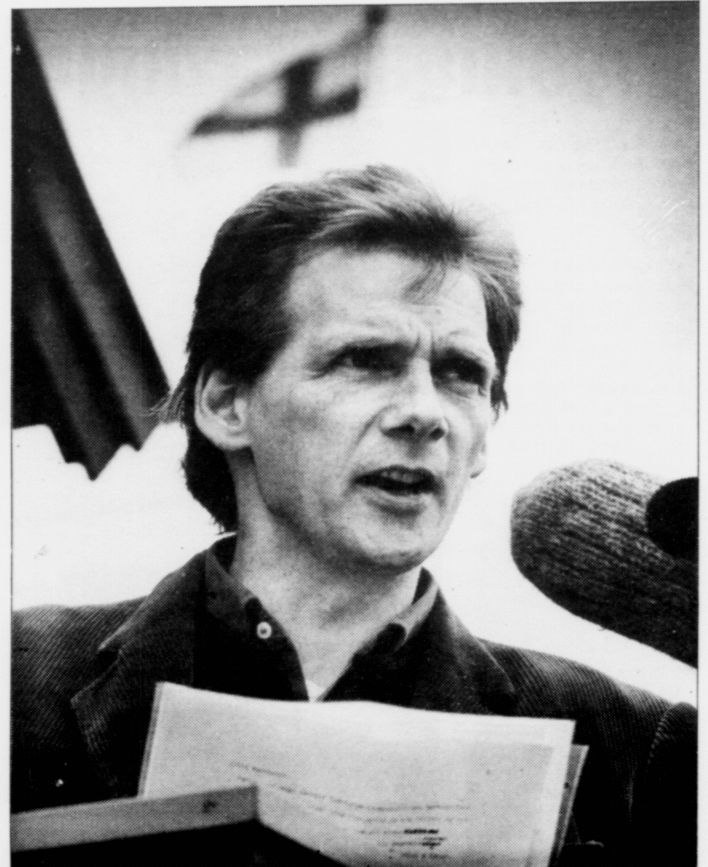
Í so máta er Sambandsflokkurin í eini serstöðu. Alt ið ber brá av føroyskari umsting hata sambandsmenn av prinsippi. Tí gronast teir í dag yvir sparnu beinunum, sum kirkjuráðini kasta av sær.

Men tað er ósatt, tá tað verður sagt, at tað almenna er upphavið til vána stöðuna í Føroyum. Í veruleikanum er tað almenna stóra og gávumilda kvinnan, ið fæðir vegir, skúlar, barnagarðar, keir og sjúkrahús. Og tað er eisini natúrligt. Ella man kundi spurt: Hvør annar skuldi kanska eisini gjørt tað? Kinesarar siga, at ein akur er kvinnuligur. Man kann eisini siga at tað almenna hevur í sær nógv kvinnuligar eginleikar og

tíverri eisini eginleikan at lata seg tóla av vinnulívsins horubukkum. Misfostrið Reynsatindur hevur kostað okkum góðar 130 milliónir krónur. Heygadrangur 70 milliónir krónur og Globalskipini umleið 140 milliónir krónur.

Men allar størsta gólan varð framd tá tað almenna bjargaði bankunum. Nærum 3 milliarðir krónur kostaði tað skattgjaldarunum at lofta hesum stovni, sum fyrri 10 árum síðani visti, at allir pengarnir, sum útlendsk kreditfeløg ótálmað lótu føroyskum spekulantum, fyrr ella seinni komu at gerast mylnusteinurin, ið dró okkum niður á botn. Men bankarnir søgdu onki. Tvørturímóti gjørdi teir sær dælt av hesum ábyrgdarleysa og hjartalaysa ráki, sum fíggarliga hevur niðurbundið eitt heilt ættarlið av føroyingum. Bankarnir vistu hetta. Politisku spissarnir vistu tað somuleiðis. Allir teir stovnar, sum fólk vanliga seta sítt áliti til, vóru greiðir yvir stöðuna, men teir søgdu onki! Tvørturímóti lótu fíggarfrøðingar landsstýrisins væl at. Ein teirra var sjálvur landsbankastjórnin.

Hóast tað, so finnst tað føroyingar, sum siga at øll bera somu ábyrgd av vanlukkuni. At tey lægst løntu og miðalinntøkurnar koma at bera avleiðingarnar av vanlukkuni, tað er satt. Og tað er fyrri so vítt eisini tann gamla søgan. Teir, ið byrjaðu kríggini, teir ið vóru upphavið til kreppuna, speiddu lygnina og mutaðu tey, sum einaferð vóru heidurlig, tey fólkini sleppa

Jóanes Nielsen: -Føroyar mugu fáast á fótur aftur. Mynd kalmar

snikkaleys. Ella tvørturímóti, so ríka tey seg upp, sum eitt nú bústjórnir yvir trotabúgvíð Fossbankan. Tú kanst ikki døma tann óupplýsta eftir sama leisti sum tann, ið kennir allan samanhingin. Tann upplýsti hevur tvørturímóti sum menniskja ábyrgd fyrri sínum næsta. Verður tað prinsippið avreitt, akkurát í tí førinum verður fólk ið tveitt fyrri úlvarnar. Og tað er akkurát tað sum er gjørt!

Síðani sluppjarnar komu fyrri góðum 120 árum síðani hevur fiskivinnan verið okkara primervinna. Men gera vit eitt legg eini 70-80 ár aftur í tíðina, tá motorarnir komu í skipini, hendi ein heilt avgerandi broyting her á landi. Í stóran stíl fingi vit bedingar, smíðjur og eg kann nevna at í Grím Kambsangstötu á verkstaðnum hjá Hans B. Arge, har blivu motorar framleiddir, líka frá botkarinum upp til toppventilarnar. Vit fingi mekanisku vinnuna. Støði var dyggiliga lagt undir eitt vaksandi fólkatal, við eini samansettari framleiðslu, ið fevndi yvir eitt øki, líka frá eplunum Heima á Sandi til snelluna vesturi í Miðvági.

Men hesir fakligu kunnskapir vaksni fram úr heimligum jørdildi, hava millum ár og dag staðið fyrri nógvum hóttanum og avbjóðingum. Serliga agentvirksem-

ið, hvørs ímynd í dag stendur uppi á Nabb sum ein spökilsisbýur, hevur oytt møguleikar, ið royndu at fóta sær. Men tann lógnasta hóttanin av øllum, hon er komið frá okkum sjálvum. Alt ov ofta hava vit blást okkum upp til at verði bestir og havt henda hugburðin at ongin skal læra okkum nakað. Sjálvandi er tað rætt at vera stoltur, men tað gevur okkum ikki loyvi til at hyggja niður á onnur. Millum stórlætisørskap og undirlutakensluna er nevnliga lítil munur. Og frá undirlutakensluni til angrandi at finna sær sæti á aftasta bonki í missionshúsinum, og á tann hátt temja sín brúsanði lívshug, eisini har ímillum er lopið stutt.

Men vit eiga somu eyka kraft sum eyðkennir oyggjabúgvir allastaðni á jørðini, hon skal bara loysast úr fjøstrum. Og serliga í hesum tíðum við stórarbeiðsloysi mugu skapandi kreftir sleppa at falda seg út. Tað nyttar ikki at sita og taka synd í sær sjálvum.

Arbeiðsloysisskipanin er eitt trygdarnet, men sanniliga ikki nakað alternativ. Vit fáa ikki gleðina og stoltleikan frá arbeiðsloysisskipanini og allarminst fáa vit skapt vørur til útflutnings, so vit aftur kunnu fáa pengar inn í landið.

Tí vóru tað stórtíðindi tá

tað herfyri frættist at sjálvstýrshugsjónin ikki bara er í vøkstri, men er farin at líkjast sjálvari fólkaatkvøðuni frá 14. september 1946. Tað er bara nógv fyrri at fólk skulu niður í stövið, ja, beinleiðis gerast armingar, áðrenn tey hoyra sín frælsa hjartaslát. Men har eru vit stódd í dag, í stövinum. Ja, í veruleikanum er politiska tíðarrokningin skrúvað aftur á ár null. Av bitrum royndum vita vit hvat ið vit høvdu. At lata somu skálkar og tjóðar sleppa fram aftur einaferð afturat er ikki bara menniskjansligur dárskapur, men beinleiðis feikheit. Ein fullkomin tilonkisgering av eini politiskari mentan, sum vit eru við at finna í stövinum frá einum knústum samfelag.

Hetta høvið, sum býðst okkum í dag til at rudda upp, mugu vit ikki lata fara aftur við borðinum. Sjálvt tarmarnir í okkara samfelag leka, og tí verður føroyskur politikkur í komandi tíð eisini ein spurningur um rennovasjónsarbeiði. Sterkar og laglukendur avgerðir skulu takast og til at taka sær krevst makt. Ofta verður sagt at makt korrumpar. Men við líka stórum rætti kann sigast, at ongin makt, eisini korrumpar sum frálíður. Og akkurát tað eyðkennir tíverri okkara fakfeløg. Tey ári boð vóru eftir